

krijgt zijn nauwkeurig toegemeten reisgeld, na veel gepraat, zoals hij beweert, waarmee de kas dan ook op een paar stuivers na gelegeerd scheen. Is hij dan soms een dief? Wat heeft hij zo aan dat getekende „vodge papier”?¹⁾). Als op 18 april zijn tijd ten einde loopt en hij zich „als een gehoorzame knecht” reeds voor de terugreis zou moeten hebben klaargemaakt, schrijft hij uit Hannover zijn afscheidsbrief, met het verzoek zijn koffer op te zenden en de belofte al zijn vacaties naar Rotterdam te komen. Franz antwoordt met een epistel vol verwijten, waarmee de breuk volmaakt is. De ongelukkige berooide Julius slaagt erin weer een baantje te krijgen, doch slechts op een volksschool. Zijn aanstelling luidt op 300 Th. 's jaars, doch een postscriptum bestempelt zulks als een vergissing en brengt het salaris terug op 250 Th. ! Weer werpt hij zich op zijn werk en spant hij zich ten bate van zijn zuster Auguste in om haar zaken in Hannover te regelen. De bijl is echter aan de wortel van de boom gelegd. Zijn tragische levensstrijd heeft hem een kwaal doen oplopen, waarvan hij de symptomen nauwkeurig beschrijft in een brief aan een Duitse wonderdokter uit die jaren, de Heidelbergse schoenmaker Lampe, sinds 1819 gevestigd in Goslar, waar zijn „Heilanstalt” vaak door een 300 patiënten per dag werd bezocht en waar zelfs George V en koningin Marie in 1862 een vermageringskuur kwamen doen. Julius was echter niet te redden en stierf eenzaam op 7 april 1852. De enige ziekentroost kwam van Carl, die hem 10 Th. had geweigerd voor een reisje naar Wilsdruff (Julius verdiende toch weer 300 Th.!), doch naar het sterfbed 2 Doppellouis d'or zond als patentgeneesmiddel tegen de enige kwaal, welke Carl zich blijkbaar kon indenken: onbetaalde schulden. Hij zucht van verlichting, als deze er na de dood niet blijken te zijn. In 1857 bezwijkt hij zelf aan de gevolgen van zijn te grote soberheid.

In Rotterdam daarentegen is het uit met het klagen. Franz heeft geen last meer van de eenzaamheid. Een aanbod van het in 1843 in Hannover achtergelaten meisje om nu nog als huishoudster bij hem te komen, verlokt hem niet. De overwinning op zijn geleerde broeder was blijkbaar het laatste wat dit karakter nodig had om het door de omstandigheden daarin gelegde minderwaardigheidscomplex te overwinnen. Hij waagt zich zelfs aan literaire arbeid. De zaken gaan steeds beter en hij wil het weten. De steeds in

1) Wisch.